

Descriptors

Lluís Muntada Vendrell (Riudellots de la Selva, 1964). Ha publicat els llibres de ficció *L'elegància del número zero* (2010), *Canvi d'agulles* (2003) i *Espirals* (1989).

Per què escric

A principis dels anys setanta del segle passat, a partir de Sant Gregori el món s'estrenyia i els revolts eren cada vegada més tancats. Per això, per avisar els cotxes que poguessin venir en sentit contrari, a cada corba el meu tiet feia sonar la botzina d'aquell Seat 850 de color marró. Només quan arribàvem al pla de Sant Joan, la carretera, encaixonada entre muntanyes velles, se suavitzava una mica. Ja faltava poc per arribar a Sant Martí de Llémna, al mas. Aquella botzina tenia un sentit anunciador. Davant meu s'obria una època de vacances: Nadal, Setmana Santa. O estimat estiu.

Rases netament alineades. Feixes reforçades amb pedres. Canyes per enasprar les tomateres, estintolades peregrinament contra un dels murs de la petita barraca adossada al safareig d'aigües sempre clares. M'agradava veure com l'aigua inundava les rases i com ell, amb un cop de tràmec sec i precís, en desviava el curs quan convenia.

A casa de la meva mare tenien un volcà. Entraves al volcà pel camí que havien obert les màquines a l'època en què van extreure-hi gresa. Les parets, de més de deu metres d'altura, obertes al blau del cel, acotxaven els sorolls. Jo m'imaginava que havíem aterrat a la lluna. Al meu tiet li agradava passar pel volcà, asseure's sobre el cove trabucats, lligar un cigarro amb la picadura de tabac que duia a la petaca, i fumar una estona abans d'anar a dallar la userda del comellar.

Aquell Nadal havia nevat. El meu tiet va disparar contra un conill, que, malferit, encara va trobar vida per córrer una mica més. Va deixar un solc de sang que, destacat contra el blanc de la neu, estampava una *a* minúscula però gegantina al cim del camp.

«Vine, que veuràs un món que es fon», em va dir el meu tiet un capvespre de tardor. Jo devia tenir set anys. El llenguatge encara no entrebancava el meu viure d'infant pràcticament orat. Per això mateix no em vaig preguntar què volia dir, allò d'un «món que es fon». Ens vam emboscar. Abans d'amagar-nos entre el canyissar, vam trepitjar una catifa de fulles seques, caigudes dels castanyers, que en un esmunyiment suau desfilaven ribera avall amb la seva estela de capçades grogues. Vam estar uns vint minuts sense moure'ns «ni per respirar». De cop el meu tiet em va xiuxiuejar a cau d'orella: «Ara, ara, goita-la, ja ve». Vaig veure un petit ocell de bec llarg i de plomatge marró, que es confonia amb el color dels castanyers entre la nit. Va passar com un fregadís d'ales, veloç, volant arran de terra. L'ocell, subjugat als seus propis designis, conjugant la por per la nostra presència amb la vehemència d'una ordre imbatible, va entrar al niu que quedava just al cim de les nostres testes. Era una becada.

*A casa de la meva mare tenien un volcà.
Entraves al volcà pel camí que havien obert les
màquines a l'època en què van extreure-hi gresa*

Patrícia Torras

De Sant Martí de Llémena recordo l'antic rètol de *Telefónica*, de color blau, desenclavat, que remorejava amb el vent. Recordo els gronxadors amb l'anagrama de *Chocolates Torras*. I el cartell d'*Aromas*.

Es veu que el meu tiet havia fet dos anys de servei militar. Però no en volia parlar mai.

El seu llibre preferit era *Genoveva de Brabante*. I en segon lloc, *San Martín de Porres. La vida de Fray Escoba*.

Fins que no va sortir el *Punt Diari*, només llegia en castellà.

El meu tiet havia anat molt poc a l'escola. Ell havia d'anar a engegar el ramat. A l'escola havia conegut dos mestres. Un de l'època de la República, que quan els escolars entraven a classe, abans d'asseure's, cridava: «No hi ha Déu!», esperant que ells contestessin: «Ni mai n'hi ha hagut!». I un altre de l'època Nacional, un salvatge a qui havien de besar la mà cada cop que arribaven a l'escola. Era una mà peluda i feia pudor de pixat i merda. Aquell mestre, guarnit de canyes americanes, el va picar més d'una vegada per no saber llegir ni escriure.

El meu tiet em va ensenyar que hi ha musclos de riu. Anàvem a pescar-los de nit. Amb una llanterna. Deixaven un solc a l'arena i era molt fàcil seguir el seu rastre. «És com si escriguessin al cim de la sorra, eh?», em va dir ell.

Em va ensenyar coves on es deia que hi havia sojornat en Serrallonga, el famós bandoler.

Davant d'una cova em va explicar que un dia que l'avi havia venut uns camps i portava una bossa plena d'unces d'or es va refugiar a la boca de la gruta perquè l'havia enxampat la pluja. De dintre va sortir un ésser gegantí amb un sol ull al front. I va tancar el meu avi a dintre la cova, on el malvat també custodiava un ramat de xais que s'anava cruspint de mica en mica. Mentre el ciclop dormia, l'avi va cremar-li l'ull amb un ferro roent extret del foc amb què el gegant s'escalfava a dins la cova. Cec, enferestit pel dolor i la ira, el gegant va apartar una mica la pedra de l'entrada i va anar palpant un per un els xais mentre els deixava sortir. L'avi, que era molt astut, va arrapar-se a la panxa d'una «oella prenyada» i, així, va poder escapar.

El meu tiet havia tingut una xicota. Una tal Dolors. Era d'Amer. Es veu que la cosa no va funcionar. Ella es va estimar més casar-se amb un cobrador d'autobús que feia la línia Girona-Olot. Un dia em va ensenyar una foto de tots dos. Ell la cenyia per la cintura.

El meu tiet em considerava molt intel·ligent. Em veia com l'il·lustrat de la família. A mi em queia la cara de vergonya. I aquell estiu no sabia com dir-li que era un impostor, que havia fet campana durant tot un semestre i que havia suspès amb una rodonesa immillorable

El llenguatge encara no entrebancava el meu viure d'infant pràcticament orat. Per això mateix no em vaig preguntar què volia dir, allò d'un «món que es fon»

> Il·lustracions: Patrícia Torras, gironina amb 15 anys

en el món del grafisme publicitari, il·lustradora de Filòpolis (xtec.cat), dissenyadora de YHEHS (casual F1) i autora de la nova imatge de l'Escola Oficial d'Idiomes (EOI).

Patrícia Torras

com a rodonesa. Però em vaig armar de valor i l'hi vaig dir. Em va saber més greu per ell que no pas per mi.

Als vint-i-tres anys vaig comprar-me un cotxe nou de trinca: un Seat Ibiza (GI-7600 AK). Ell em va avalar les trenta-sis lletres que vam haver de signar perquè jo pogués comprar el cotxe. Com que amb prou feines sabia escriure, anava molt lent per signar: Ramon Vendrell Pinsach, escrit amb lletra pàrvula. L'administrativa de la SEAT esbufegava i mirava ostensiblement el rellotge del seu canell. Durant tres anys, a mesura que cada mes m'anaven arribant les lletres, jo les pagava i les posava en un sobre. Encara les guardo.

El dia que em vaig casar, el vaig anar a buscar al geiriàtric, on em va fer el nus de la corbata. Durant l'àpat del casament jo el mirava de tant en tant. Exhalava aquella llum tan delicada i precisa de l'últim llustre.

El meu tiet dormia quasi tot el dia amb una placidesa induïda pels sedants. Assegut a la butaca de l'habitació de l'hospital on estàvem, vaig comprovar un cop més que els seus constants ingressos hospitalaris m'havien convertit en un traductor intèrpret, en una baula desolada que anellava el món desaparegut del meu tiet, una ombra devorant una altra ombra. En aquell últim ingrés, tan llarg, tan curt, havíem mantingut un rosari de converses amb metges i infermeres. Fossin catalanoparlants o no, la majoria d'aquells treballadors sanitaris em miraven amb cara d'interrogant cada cop que el meu tiet els deia «se'm segueixen les cames», «tinc de candiment tot lo dia», «m'agafen tremolins», «m'amaigreixo sense remei», «ja tinc les mans ben acanyades»,

«el pensament se m'esgarria», i «em moriré de mariment». Jo, tal com rajava, feia de traductor davant d'aquells éssers de bates blanques i blaves, o verdes, que ens contemplaven com si estiguessin veient saures a l'època del xip. Avorrit de fer traduccions traïdores a un català de grau zero, o a un castellà a l'ús, de vegades, si l'ocasió s'ho permetia, jugava una mica. Com aquell dia amb l'oftalmòleg, a qui vaig dir que el meu oncle «tenia els ulls emmolsats», «entenebrits», i que «els seus ulls ja no tenien lluc de nina».

Però una tarda em vaig enfonsar del tot. El meu tiet s'havia reviscolat. I per demanar que li elevessin una mica el llit mecànic va dir a l'auxiliar d'habitació: «Pitja, ben maca. Pitja!». I ella, mirant-me amb una complicitat festiva, va reaccionar amb aquella cantarella paternal tan característica de les auxiliars d'habitació: «¡Ramon, es usted un pícaro. Namás me ve entrar por la puerta que ya me dice la palabra picha. ¡Ay que mujeriego debía ser en sus años mozos!».

No vaig trobar forces per corregir-la.

«Moro tard i, casumcoi, encara moro massa aviat», em va dir la nit abans de morir. (Dos mesos després, la meva dona i jo havíem de viatjar a la Xina per adoptar la meva filla gran, l'Ariadna, a qui ell només havia vist en una foto polaroid que ens van enviar des de l'orfenat de Shaoyang. «Aquesta nena té uns ulls molt fondos, molt fondos», va dir quan va veure la fotografia).

Després de morir vam descobrir que ja tenia el nínxol triat, comprat i pagat. Vam enterrar-lo al cementiri més pobre del món. Ara, des d'allà, sent el fraseig de la riera.

El notari ens va reunir, a tots els nebots, per llegir-nos les últimes voluntats del nostre tiet. A mi em va deixar 735 €, les canyes de pescar, un anell de plata i la seva petaca de tabac.

Jo no sé per què escric. Com tampoc sé per què visc ni tantes altres coses decisives que em passen o no em passen. Per contestar potser hauria de pensar en unes paraules de Spinoza: «Totes les coses volen perseverar en el seu ésser». I també hauria de pensar en un atribut difícil de precisar, sempre de l'ordre de la impossibilitat, de les últimes voluntats, de la conjugació entre la por d'escriure i la vehemència d'una ordre imbatible; hauria de pensar en una esperança desactivada, en el fons un imperatiu molt bàsic, del tipus «potser escrius perquè no pots no escriure».

LLUÍS MUNTADA

Jo no sé per què escric. Com tampoc sé per què visc ni tantes altres coses decisives que em passen o no em passen